

Citation: Güllü K.(2018), Bir Turizm Destinasyonu Olarak Develi'nin Turizm Potansiyelini Belirlemeye Yönelik Bir Swot Analizi, BMIJ, (2018), 6(4): 862-877 doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v6i4.402>

BİR TURİZM DESTİNASYONU OLARAK DEVELİ'NİN TURİZM POTANSİYELİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR SWOT ANALİZİ¹

Kenan GÜLLÜ²

Received Date (Başvuru Tarihi): 11/12/2018

Accepted Date (Kabul Tarihi): 17/12/2018

Published Date (Yayın Tarihi): 04/01/2019

ÖZ

Bu çalışma geliştirmekte olan bir turizm destinasyonu olarak Develi ilçesinin turizm potansiyelini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Develi, tarihi, tabii ve kültürel olmak üzere pek çok turizm potansiyeline sahip bir destinasyondur. Destinasyon, üstünlükleri, zayıflıkları, fırsatları ve tehditleri itibarı ile değerlendirilmiştir. Bu kapsamda destinasyona ilişkin bir SWOT matrisi oluşturulmuş, Develi'nin sahip olduğu üstünlükler ve fırsatlar aynı zamanda karşı karşıya kaldığı zayıflıklar ve tehditler ile birlikte ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular, Develi'nin turizm potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılmasını ve içsel çekicilik unsurlarının ve üstünlüklerinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasını işaret etmiştir. Bulgular ışığında Develi'nin sahip olduğu turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması ve buna dayalı olarak alternatif turizm çeşitlerinin geliştirilmesi ve turizm altyapı yatırımlarının teşvik edilmesi olmak üzere çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Destinasyon Pazarlaması, SWOT Analizi, Develi

JELKodları: M21, M31

A SWOT ANALYSIS TO DETERMINE THE TOURISM POTENTIAL OF THE DEVELI AS A TOURISM DESTINATION

ABSTRACT

This study aims to reveal the tourism potential of Develi district as an emerging tourism destination. Develi is a destination with a lot of tourism potentials, natural and cultural. The advantages, weaknesses, opportunities and threats of the destination have been evaluated with prestige. Within this scope, a SWOT matrix for the destination has been created, and the advantages and opportunities that Develi possesses have been revealed together with the weaknesses and threats they face at the same time. The findings have pointed out that Develi's tourism potential is being used effectively and that as a result the attractiveness and sustainability of its superiority are ensured. Various suggestions have been developed, including the promotion of tourism potential that Develi has in the light of the bulgum and the development of alternative tourism types based on this, and the promotion of tourism infrastructure investments.

Keywords: Destination Marketing, SWOT Analysis, Develi

JEL Codes: M21, M31

¹ Bu çalışma, 04-06 Ekim 2018 tarihlerinde I. Uluslararası Develi-Aşık Seyrani ve II. Türk Kültürü Kongresinde sunulan tebliğden geliştirilmiştir.

² Doç.Dr., Erciyes Üniversitesi, kgullu@erciyes.edu.tr <http://orcid.org/0000-0002-8604-8798>

1. GİRİŞ

Tüketicilerin yaşam biçimlerinde meydana gelen değişimler, her geçen gün yeni ihtiyaçların belirmesi ve işletmelerin de tüketicilerin beğenilerine yönelik yeni ürünler sunması sonucunu doğurmakta ve bir üretim ve tüketim döngüsü oluşmaktadır. Bu döngü içerisinde turistik ürünlere olan talep her geçen gün çeşitlenerek artmaktadır. Klasik turistik ürün bütünlüğü içerisinde yer alan deniz-kum-güneş yerine alternatif turizm alanlarına olan ilgi de yeni talepleri beraberinde getirmektedir. Söz konusu yeni talepler destinasyonların sahip olduğu tarihi, tabii, kültürel varlıkların ortaya çıkarılması, korunması ve ziyaretçilerin ilgisine sunulmasını gerekli kılmaktadır.

Aynı coğrafi ve kültürel koşullara sahip, kültürel ve tabii varlıkları olan, ziyaretçilere yönelik bölgesel aktivitelerin olduğu bölgelere destinasyon denmektedir (Bahar ve Kozak, 2005; Ersun ve Arslan, 2011:232). Turizm destinasyonu, belirli bir imaja sahip markalaşmış, ulusal bir alan ve önemli turistik çekiciliklere, çekim merkezlerine, festivaller gibi çeşitli etkinliklere, bölge içinde kurulmuş iyi bir ulaşım ağına, gelişim potansiyeline, dâhili ulaşım ağıyla bağlantılı bölgelerarası ve ülke düzeyinde ulaşım olanaklarına ve turistik tesislerin gelişimi için yeterli coğrafi alana sahip bir bölge olarak tanımlanmaktadır (Tosun ve Jenkins, 1996; Sarı ve Kozak, 2005: 254; Hosany vd., 2006: 638; Ersun ve Arslan, 2011: 231). Yani turizm hareketine katılan tüketicilerin konaklama, yeme-içme, alışveriş, eğlence gibi çoğu ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli imkanlara sahip olan yerleri turizm destinasyonu olarak ifade edebiliriz (Kozak, 2010: 137).

Destinasyonun sahip olduğu üstünlükleri ve fırsatları belirleyerek ziyaretçileri için birer çekim unsuru haline dönüştürmek rekabet açısından ayrı bir önem arz etmektedir. Destinasyonların, rekabet avantajı elde edebilmeleri için bazı stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Turizmde çeşitlendirmeye giderek doğal ve sosyo-kültürel özelliklerin ön plana çıkarılarak pazarlama faaliyetlerine yer verilmesi gerekmektedir. Turizmin gelişmesinde etkili olan doğal ve sosyo-kültürel özellikler, bölgeden bölgeye farklılık gösteren temel unsurlardır. Destinasyonlar, bu kaynakları tüketici odaklı bir yaklaşımla değerlendirmelidir (Acar vd., 2014: 624).

Destinasyonların çekiciliğini sağlamak üzere öncelikle farkındalık oluşturmak bunu gerçekleştirmek üzere de etkili bir tanıtım yapmak sonra da bunun sürdürülebilirliğini sağlamak gereklidir. Sürdürülebilirliği sağlamak, destinasyon yönetim örgütlerinin de yönetsel görevleri arasında yer almaktadır (Özdemir, 2014: 34). Bu durumda yerel yönetimler ve yerel halk olmak

üzere tüm paydaşlara önemli görevler düşmektedir. Destinasyon ile ilgili tüm paydaşların çabaları, sahip oldukları üstünlükleri ve fırsatları geliştirmek ve rekabet avantajına dönüştürmek, karşı karşıya kaldıkları zayıflıkları ve tehditleri de olumlu yönde etkileyebilmek şeklinde olmalıdır. Bu doğrultuda, Develi'nin bir destinasyon olarak SWOT matrisini oluşturmak önem arz etmektedir.

2. DEVELİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TURİZM POTANSİYELİ

Develi, tarihi, coğrafi ve kültürel özellikleriyle incelendiğinde turizm açısından derin potansiyele ve zenginliklere sahip gelişmeye dönük önemli bir destinasyon olduğu görülmektedir.

Eski adı Everek olan ve Kayseri ilinin en büyük yerleşim yeri olan Develi, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak bölümünde yer almaktadır. Erciyes Dağı'nın 6 km güneyinde, bugünkü sınırları; doğusunda Tomarza İlçesi ve Adana ilinin Tufanbeyli İlçesi, güneyinde Yahyalı İlçesi ile Adana ilinin Saimbeyli ve Feke İlçeleri, batısında Yeşilhisar İlçesi, kuzeybatısında İncesu İlçesi ile çevrilidir. İlçe, Tekir Yaylası güzergâhından Kayseri'ye 45 km. İncesu güzergâhından 86 km. uzaklıkta olup, Kayseri'nin en büyük ilçesidir. Yüzölçümü 1887 km² olup, deniz seviyesinden yüksekliği 1150 metredir. En büyük dağı Kayseri'nin sembolü durumundaki Erciyes Dağı, Karasivri Dağı, Büyük Kartın (Peri Kartın), Göktepe (Yeşil Tepe), Sümengen (Süvegen) ve Bakır Dağı'dır. En önemli akarsuları Seyhan Nehri'nin en büyük kolu olan Zamantı Irmağı, Develi Çayı (Fenese Suyu), Elbiz ve Köşkpınarı'dır. En önemli gölleri Kurbağa Gölü ile Sultan Sazlığı'dır (www.develi.bel.tr).

Tarihi M.Ö. 3000'e kadar dayanan Develi Çukurova'ya ve güneydoğuya yakın olması sebebiyle birçok yolun güzergâhı içinde yer almaktadır. Bölgede bulunan höyükler, yer altı şehirleri, kaya mağaraları, yazılı kitabeler, kiliseler, kaleler ve anıt mezarlar geçmiş dönemlerin kültür özelliklerini yansıtmaktadır (Gürlek, 1975: 14).

İlçede yazları sıcak ve kurak kışları soğuk ve kar yağışlı geçen kırsal iklim hüküm sürmektedir. Yağışlar daha çok ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde görülür. Kapalı havza durumunda olduğu için Develi, İç Anadolu'nun çukur sahaları arasında en çok yağış alan yerlerden biridir.

Develi ulaşımı Kayseri'ye, Erciyes dağı eteklerinden dolaşarak ulaşan 86 km'lik, diğeri Erciyes dağını aşarak ulaşan 45 km'lik dağ yolu ve diğeri de pek kullanılmamakla birlikte Tomarza ilçesi üzerinden olmak üzere üç yol ile bağlıdır. Develi ana karayolları üzerinde yer almamakla birlikte bunların yakınındadır (Tunçel, 1996: 354).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, önemli bir turizm destinasyonu olan Develi'nin turizm potansiyelinin SWOT analizi yöntemi ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan değerlendirme ile Develi ile ilgili güçlü yönlerin ve fırsatların değerlendirilmesi ve zayıf yönlerden ve tehditlerden sakınılması hususunda tedbirler alınmasına yönelik öneriler geliştirilmesi ve sunulması hedeflenmiştir. SWOT analizi yöntemi ile üstünlükler ve zayıflıklar ile fırsat ve tehditler liste halinde belirtilebilmekte ve yöntem her alanda kullanılabilir (Emir, 2011: 7).

İlk olarak, Heinz Weilrich tarafından ortaya atılmış olan SWOT Üstünlükler (Strengths), Zayıflıklar (Weaknesses), Fırsatlar (Opportunities) ve Tehditler (Threats) kelimelerinin İngilizce baş harflerinden meydana gelmektedir (Kotler et al, 1999:94; Aktan, 2008:7; Cebecioglu, 2006:79). SWOT kelimesinin Türkçe literatürde karşılığı; Fırsatlar (Opportunities), Üstünlükler (Strengths), Tehditler (Threats), Zayıflıklar (Weaknesses) kelimelerinin baş harflerinden meydana gelmek suretiyle FÜTZ Analizi olarak yer almaktadır (Gökçe, 2006:10). Yöntem bir işletmenin, bir sektörün, bir bölgenin ve bir ülkenin güçlü ve zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri belirlemek üzere kullanılabilir. SWOT analizi iki bölümde (işletme içi faktörler ve işletme dışı faktörler) dört alandan (zayıflıklar, üstünlükler, fırsatlar ve tehditler) oluşan bir süreçte yapılmaktadır. Zayıflıklar ve üstünlükler işletmenin içsel faktörleri ve kurumsal özellikleri, fırsatlar ve tehditler ise işletmenin dışsal faktörleri ve çevresel özellikleri olarak ifade edilmektedir (Gürel ve Tat, 2017: 995). SWOT analizi, zayıflıkların etkilerini en aza indirmeye, üstünlükleri en üste çıkarmaya yönelik öneriler sunmayı sağlamakta (Turner and Shah, 2010: 167) ve geniş bir pazarla ilgili eleme kriterlerini geliştirmeye ve bilgileri organize etmeye yardımcı olmaktadır.

SWOT analizi turizm alanında birçok araştırma kullanılmıştır. Literatür incelendiğinde çalışmaların kırsal turizm çalışmaları, ekoturizm, alternatif turizm çeşitlerinin ve olanaklarının ortaya konulması, turizm sektörünün yapısal analizi, turizm yatırımlarının değerlendirilmesi, bölgelerin, şehirlerin turizm potansiyelinin belirlenmesi, verilerin sayısallaştırılmasına yönelik yapıldığı görülmektedir (Akbulak, 2016; Kızılaslan ve Ünal, 2014; Noori ve Zand, 2013; Bernroider, 2002; Birdir ve Karakan, 2015; Emir, 2012; Okan vd., 2016; Ongun vd., 2016; Orhan ve Karahan, 2010; Ören ve Şahin, 2014; Özgen, 2010; Sarıışık vd., 2011; Soyak, 2016; Surat vd., 2011; Karadeniz vd., 2007; Yeşiltaş vd., 2009; Acar vd., 2017).

Çalışmanın uygulama sahası, Develi ilçesi ile sınırlı tutulmuştur. Araştırmada Develi'de yaşayan ve Develi ile ilgili bilgi sahibi olan yerel yöneticilerin ve yerel halkın görüşlerini

yansıtan veriler kullanılmış ve Develi'nin tanıtılması ve pazarlanmasına yönelik potansiyeli ortaya koyacak değerlendirme amaçlanmıştır. Verilerin elde edilmesinde nitel araştırma tekniği olarak mülakat yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada örneklemin daha küçük seçilmesinde, durumun daha bütünsel ve derinlemesine ele alınabilmesine imkan vermesi bakımından görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Mülakatlar, Develi'de çeşitli kurumlarda görevli yöneticiler ve memurlar, çoğunluğu turizme yönelik olmak üzere esnaflar, öğrenciler ve yerel halktan kişiler olmak üzere toplam 60 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Mülakatlarda önceden belirlenmiş olan ve Develi'nin turizm potansiyelini ortaya koymaya yönelik açık uçlu sorular sorulmuştur. Görüşme yapılan kişilerden Develi'nin sahip olduğu üstünlükleri, fırsatları ve karşı karşıya kaldığı zayıflıkları ve tehditleri ifade etmeleri istenmiştir. Mülakatlar ile elde edilen birincil veriler ışığında Develi'nin bir turizm destinasyonu olarak SWOT (FÜTZ) Analizi tablosu meydana getirilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular Develi'nin bir turizm destinasyonu olarak önemli içsel ve dışsal faktörlere, bunlar içerisinde de üstünlüklere, zayıflıklara, fırsatlara ve tehditlere sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Develi Destinasyonu için SWOT (FÜTZ) Matrisi

Üstünlükler	Zayıflıklar
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yerel halkın misafirperverliği, ▪ Zengin tarih, kültür ve tabiat varlıklarına sahip olması, ▪ Sosyal aktiviteler için dinlenme ve eğlenme mekanlarının varlığı, ▪ Erciyes kış merkezine, Yahyalı ve Kapadokya destinasyonlarına yakınlığı, ▪ Kayseri şehir merkezine coğrafi yakınlık ve havalimanına ulaşım kolaylığı, ▪ Aşık Seyrani'nin Develi kimliğine katkısı, ▪ Geleneksel Aşık Seyrani Şenliklerinin düzenleniyor olması, ▪ Yayılcılık ve yörük kültürünün olması, ▪ Yöresel el sanatlarının olması (Halı, kilim, hasır, sele, sepet vb.), ▪ Develi cıvıklısı gibi yöresel yemeklere sahip olması, ▪ Zile şifalı acı suyun olması, ▪ Kolay ulaşılabilir bir yer olması, ▪ Turistik faaliyetler için güvenli bir yer olması ▪ Kırsal ve kentsel görünüme birlikte sahip olması, ▪ Bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığının olması, ▪ Sultan Sazlığı ve sahip olduğu doğal kaynak değerleri ile bölgeye gelen ziyaretçilere alternatif turizm fırsatları sunması, ▪ Yerel yönetimin turizmin gelişimi konusunda istekliliği. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Turizm alt yapısının eksikliği, ▪ Yerel halkın turizm bilincinin zayıf olması, ▪ İlçe esnafının turizm konusundaki eğitim eksikliği, ▪ Tanıtım eksikliği, ▪ İlçenin turistik imajının güçlü olmaması, ▪ Bölge hakkında bilgi sahibi olan eğitilmiş turist rehberi ve alan kılavuzu eksikliği ▪ Tarihi, kültürel ve doğal dokuya gerekli özenin gösterilmemesi, ▪ Tarihi yapılarda yeterli restorasyon yapılamaması, ▪ Şehir planlamasından ve ulaşımından kaynaklı engeller, ▪ Sosyal hayatın canlı olmaması, sosyal aktivitelerin eksikliği, ▪ Kamu ve özel sektör birimleri arasında koordinasyon yeterince yapılamaması, ▪ Özel ve kamu sektörün turizmle ilgili çalışmaların yeterli olmaması, ▪ İlçede bir turizm danışma bürosu olmaması.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Turizm bilincinin artmaya başlaması, ▪ Hükümetlerin ve merkezi yönetimlerin turizme verdiği önemin artması, ▪ Erciyes Master Planının uygulanması, ▪ Kayseri Üniversitesi'nin eğitim ve araştırma birimleri ile yerleşkesinin olması, ▪ Erciyes kış turizmi için doğu ve güney illerinden gelen turların ilçe güzergahından geçiyor olması, ▪ Entegre bir turizm için turizm bölgelerine yakınlığı, ▪ İlçe dışında yaşayan bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığının olması, ▪ Yurt dışında yaşayan, iyi ilişkiler, işbirliği ve tanıtımda yardımcı olabilecek insan varlığının olması. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarihi ve tabii dokunun zarar görmesi, ▪ Sultan Sazlığı bölgesinde tarımın yaygınlaşması, ▪ Sultan Sazlığı bölgesinde yerleşimin ve yapılaşmanın engellenememesi, ▪ İlçeye yakın turizm destinasyonlarının çekicilikleri, ▪ Turizm işletmecilerinin bölgedeki turizm potansiyelini yeterince algılamamaları ve yatırım yapmadaki isteksizlikleri, ▪ İklimde yaşanan değişiklikler (sıcaklıkların artması, yağışların azalması), ▪ Develi'nin ana ulaşım güzergahı üzerinde olmaması, ▪ Yatırım ve teşvikler ile ilgili kısıtlar.

4.1. Üstünlükler

Develi, zengin tarih, kültür ve tabiat varlıklarına sahip olan bir bölge olarak önemli bir turizm potansiyeline sahiptir (Tablo 2).

Tablo 2: Develi Destinasyonunun Sahip Olduğu Üstünlükler

Üstünlükler
▪ Yerel halkın misafirperverliği,
▪ Zengin tarih, kültür ve tabiat varlıklarına sahip olması,
▪ Sosyal aktiviteler için dinlenme ve eğlenme mekanlarının varlığı,
▪ Erciyes kış merkezine, Yahyalı ve Kapadokya destinasyonlarına yakınlığı,
▪ Kayseri şehir merkezine coğrafi yakınlık ve havalimanına ulaşım kolaylığı,
▪ Aşık Seyrani'nin Develi kimliğine katkısı,
▪ Geleneksel Aşık Seyrani Şenliklerinin düzenleniyor olması,
▪ Yaylacılık ve yörük kültürünün olması,
▪ Yöresel el sanatlarının olması (Halı, kilim, hasır, sele, sepet vb.),
▪ Develi cıvıklısı gibi yöresel yemeklere sahip olması,
▪ Zile şifalı acı suyun olması,
▪ Kolay ulaşılabilir bir yer olması,
▪ Turistik faaliyetler için güvenli bir yer olması
▪ Kırsal ve kentsel görünümüne birlikte sahip olması,
▪ Bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığının olması,
▪ Sultan Sazlığı ve sahip olduğu doğal kaynak değerleri ile bölgeye gelen ziyaretçilere alternatif turizm fırsatları sunması,
▪ Yerel yönetimin turizmin gelişimi konusunda istekliliği.

Tarihi evler, camiler, okullar, medrese, türbe vb. yapılar özellikle Selçuklu dönemini yansıtan dokuyu oluşturmaktadır. Özellikle tarihi evlerin onarılması ve korunması, ziyarete açılması, turistik işletmelerin de kullanımına sunulması bakımından kayda değer bir üstünlük arz etmektedir. Bilhassa ev pansiyonculuğu kafeterya, restoran ve gençlik merkezleri gibi sosyal faaliyet alanlarının gelişiminde önemlidir. Bununla birlikte ortaya çıkarılmayı, korunmayı ve ziyarete açılmayı bekleyen pek çok tarihi yapı ve mekanlar da değerlendirilmelidir. Gereme harabelerinin ortaya çıkarılması ve turistik ürüne dönüştürülmesi, Develi'ye ziyaretçi çekmede etkili olacaktır. Öte yandan, rekabet avantajı sağlamak isteyen destinasyonlar için marka olmalarını sağlayacak özelliklerin belirlenip, bu özelliklerden yararlanma yoluna gitmeleri önemli bir pazarlama stratejisi olarak görülebilir (Özdemir ve Karaca, 2009:114). Kültürel değerler açısından bakıldığında Develi'de Aşık Seyrani'nin memleketi olarak aşıklık geleneği, ekonomik olmakla birlikte aynı zamanda bir yaşam biçimi olarak yaylacılık ve yörük kültürü, Develi Cıvıklısı örneğinde önemli bir yemek kültürü ve el sanatları olmak üzere çok sayıda kültürel zenginliği barındırmaktadır. Tabiat varlıkları olarak da Sultan Sazlığı, Zamantı Irmağı, Erciyes Dağı Develi'nin başlıca tabii varlıklarını teşkil etmektedir. Özellikle Erciyes dağında tracking, Zamantı ırmağında rafting, Sultan Sazlığı Milli parkında foto safari vb. birçok alternatif turizm türleri geliştirilebilir.

Develi'nin üstün yönlerinin geliştirilmesine ilişkin getirilen öneriler Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: Develi'nin Üstün Yönlerinin Geliştirilmesine İlişkin Getirilen Öneriler

Öneriler
▪ Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması (Yeni varlıkların ortaya çıkarılması, tanıtımı ve korunması)
▪ Gereme harabelerinin turistik ürüne dönüştürülmesi ve tanıtılması
▪ Tarihi Develi evlerinin onarılması, işletmelerin kullanımına ve ziyarete açılması (Müze evler ve otantik mekanlarda işletmeler oluşturulması)
▪ Ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi (Tarihi evlerin konaklama amaçlı kullanılması)
▪ Sosyal aktiviteler için dinlenme ve eğlenme mekanlarının hizmete açılması
▪ Develi kimliğinin Aşık Seyrani ile konumlandırılması (Şarkışla-Aşık Veysel, Akşehir-Nasreddin Hoca, Mevlana-Konya vb. konumlandırma için çaba sarf edilmesi)
▪ Geleneksel Aşık Seyrani Şenliklerinin katılımın artırılarak devam ettirilmesi
▪ Geleneksel oyunların ve spor dallarının organize olarak korunması ve tanıtılması (Sindelhöyük'te yapılan cirit oyunları ve güreş müsabakalarının canlandırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması)
▪ Yaylacılık ve yörük kültürünün turistik ürüne dönüştürülmesi (Ziyaretçilere yayla ve yörük yaşamının sunulması ve tecrübe ettirilmesi)
▪ Yöresel el sanatlarının (Halı, kilim, hasır, sele, sepet vb.) çanak-çömlek atölyelerinde olduğu üzere tanıtımının, teşhirinin, satışının ve deneyiminin entegre biçimde sağlanması
▪ Develi civırlısının gastronomi mutfağına dayalı geliştirilmesi ve tanıtılması (Karışık ızgara türü menülerde lahmacunda olduğu gibi bir parça eklenmesi)
▪ Zile'deki şifalı acı suyun bir sağlık turizmi ve rekreasyon bölgesi olarak geliştirilmesi
▪ Kırsal ve kentsel görünümünün birlikte korunması
▪ Bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığının katkısının sağlanması üzere örgütlenilmesi
▪ Sultan Sazlığı ve sahip olduğu doğal kaynak değerlerine dayalı alternatif turizm alanlarının geliştirilmesi (Kuş gözlemciliği, at çiftlikleri, at ve fayton turları, foto safari, tracking)

4.2. Zayıflıklar

Turizm alt yapısının eksikliği, Türkiye'nin birçok turizm bölgesinde olduğu gibi Develi'de de söz konusudur. Gelecek ziyaretçilerin konaklama, yeme-içme, eğlenme, sosyal ve yaşamsal faaliyetlerini sürdürme bakımından karşılaşılabilecekleri zorluklar bir destinasyon olarak Develi'nin zayıflıklarını oluşturmaktadır (Tablo 4).

Turistik ürünü oluşturan unsurlar; çekicilik, ulaşılabilirlik ve turizm işletmeleridir (Kozak vd., 1994: 41; Arpacı ve Orta, 2013: 14). Çekicilik, turistlerin seyahat etmek istediği bir yeri, başka bir yere tercih etmesini etkileyen unsurlardır. Ulaşılabilirlik, yüksek bir çekicilik özelliğine sahip destinasyonların, pazardaki hedef kitleye olan yakınlığı ve onlara düşük maliyetle ulaşılabilir olanağını ifade eder. Turizm işletmeleri ise turistler gittikleri bölgelerde ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri konaklama, yeme içme, ulaştırma, rekreasyon ve hediyelik eşya satan işletmelere gereksinim duyacaklardır.

Tablo 4: Develi Destinasyonunun Zayıflıkları

Zayıflıklar
▪ Turizm alt yapısının eksikliği,
▪ Yerel halkın turizm bilincinin zayıf olması,
▪ İlçe esnafının turizm konusundaki eğitim eksikliği,
▪ Tanıtım eksikliği,
▪ İlçenin turistik imajının güçlü olmaması,
▪ Bölge hakkında bilgi sahibi olan eğitilmiş turist rehberi ve alan kılavuzu eksikliği
▪ Tarihi, kültürel ve doğal dokuya gerekli özenin gösterilmemesi,
▪ Tarihi yapılarda yeterli restorasyon yapılamaması,
▪ Şehir planlamasından ve ulaşımından kaynaklı engeller,
▪ Sosyal hayatın canlı olmaması, sosyal aktivitelerin eksikliği,
▪ Kamu ve özel sektör birimleri arasında koordinasyon yeterince yapılamaması,
▪ Özel ve kamu sektörün turizmle ilgili çalışmaların yeterli olmaması,
▪ İlçede bir turizm danışma bürosu olmaması.

İlçede yeterli sayıda ve standartlara sahip otel, restoran ve dinlenme tesisleri gibi işletmeler henüz mevcut değildir. Bu çerçevede ilçede faaliyet gösteren esnaflara da turizm konusunda eğitimler verilmeli ve turizm bilinci oluşturulmalıdır. Söz konusu durum yerel halkın bilinçlendirilmesi için de geçerlidir. Bu amaçla yerel yönetimler, tüm çalışanlarını ve yerel halkı turizm konusunda, beldenin turizm imkânları konusunda ve çevre konusunda bilgilendirmeli ve bilinçlendirmelidirler (Keskin, 2016: 150). Sahip olduğu tarihi ve tabii varlıkları yeterince sahiplenememesi ve koruyamaması bunları geleceğe taşıyabilme bakımından önemli bir zayıflık teşkil etmektedir. Bu konuda hem bireylere hem de yerel ve merkezi idarelere önemli sorumluluklar düşmektedir. İlçenin tanıtımı ziyaretçileri bölgeye çekme bakımından önemli bir araçtır. Develi'nin tanıtım konusunda yeterli çabayı gösterdiği söylenemez. Tanıtımda ve imaj oluşturmada öne çıkabilecek unsurları belirleyip çabaları orta ve uzun vadede planlamak gereklidir. Özellikle imaj oluşturmada bütünsel bir yaklaşım belirlenmelidir. Öte yandan önemli bir zayıflık da şehir planlaması ve şehir içi ulaşımında görülmektedir. Gerek şehir planlamaları yapılırken gerekse şehir içi ulaşım düzenlemeleri yapılırken turizm odaklı bakmak önem arz etmektedir.

Develi'nin zayıf yönlerinin düzeltilmesine ilişkin getirilen öneriler Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5: Develi'nin Zayıf Yönlerinin Düzeltilmesi ve Geliştirilmesine İlişkin Getirilen Öneriler

Öneriler
▪ Turizm alt yapısının eksikliğinin giderilmesi (otel, restoran, dinlenme tesisleri, ulaşım hizmetleri vb.)
▪ Yerel halkın turizm bilincinin artırılması üzerine eğitim ve etkinlik programlarının düzenlenmesi (Sempozyum, panel, TV ve radyo programları, yerel etkinlikler)
▪ İlçe esnafına turizm konusunda eğitimler verilmesi (Meslek kuruluşları, STK'lar, ilgili kamu kurumları ve üniversiteler ile koordineli sertifika programları)
▪ Yerel halkın, yerel yöneticilerin ve diğer paydaşların turizm (özellikle ev pansiyonculuğu, turizm varlıklarını sahiplenme ve koruma) konusunda bilinçlendirilmesi (Meslek kuruluşları, STK'lar, ilgili kamu kurumları ve üniversiteler ile koordineli sertifika programları)
▪ Tanıtım çabalarının artırılması (broşür, afiş, resim, sosyal medya vb. tanıtım araçlarının etkin kullanımı, fuar, festival ve şenlikler düzenlenmesi, ulusal ve uluslararası alanda önde gelen basın kuruluşlarını ve temsilcilerinin, dizi ve sinema filmi oyuncularının, ünlü bloggerların ve fenomenlerin, ünlü şeflerin ve Develi ile ilgili tanınmış ve önde gelen kişilerin ilçeye davet edilmesi, ziyaretlerinin sağlanması)
▪ İlçenin turistik imajının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi (Öne çıkarılabilecek imaj unsurların belirlenmesi)
▪ Bölge hakkında bilgi sahibi olan turist rehberi ve alan kılavuzu talep edilmesi (alan kılavuzluğu eğitimlerinin yapılmasını sağlamak)
▪ Tarihi, kültürel ve doğal dokuya gerekli özenin gösterilmesi
▪ Tarihi yapılarda restorasyonların yapılması
▪ Şehir planlamasının ve ulaşımının ziyaretçilerin hareketlerini kolaylaştırıcı şekilde düzenlenmesi (Ziyaretçi yürüyüş ve kültür gezi yollarının oluşturulması, tur araçları için uygun park yerlerinin belirlenmesi, taşıma kapasitelerinin göz önünde bulundurulması, yönlendirici levhaların artırılması)
▪ Sosyal hayatın canlılığının sağlanması (sosyal aktivitelerin artırılması)
▪ Özel ve kamu sektörün turizmle ilgili çalışmalarının teşvik edilmesi (Develi konulu projeler, yarışmalar, sempozyumlar gibi etkinliklerin ve çalışmaların yerel yönetimlerce desteklenmesi)
▪ İlçede bir turizm danışma bürosunun açılması ve kalifiye personelin istihdam edilmesi

4.3. Fırsatlar

İlçenin karşı karşıya kaldığı fırsatlara bakıldığında Develi'nin önemli bir turizm potansiyeli taşıdığı ve bunun değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6: Develi Destinasyonunun Karşı Karşıya Olduğu Fırsatlar

Fırsatlar
▪ Turizm bilincinin artmaya başlaması,
▪ Hükümetlerin ve merkezi yönetimlerin turizme verdiği önemin artması,
▪ Erciyes Master Planının uygulanması,
▪ Kayseri Üniversitesi'nin eğitim ve araştırma birimleri ile yerleşkesinin olması,
▪ Erciyes kış turizmi için doğu ve güney illerinden gelen turların ilçe güzergahından geçiyor olması,
▪ Entegre bir turizm için turizm bölgelerine yakınlığı,
▪ İlçe dışında yaşayan bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığının olması,
▪ Yurt dışında yaşayan, iyi ilişkiler, işbirliği ve tanıtımda yardımcı olabilecek insan varlığının olması.

Hükümetlerin ve merkezi yönetimlerin turizme verdiği önemin artması, Erciyes Master Planının uygulanması, Kayseri Üniversitesi'nin eğitim ve araştırma birimleri ile yerleşke kurması, Erciyes kış turizmi için doğu ve güney illerinden gelen turların ilçe güzergahından geçiyor olması, entegre bir turizm için turizm bölgelerine yakınlığı bunlardan bazıları olarak sayılabilir. Özellikle Erciye Kış Merkezinin hizmete başlaması, ilgili kurumların ulusal ve

uluslararası alanlarda tanıtım ve reklam çabalarını yüklenmeleri ve bunun sonucunda ilçenin de tanıtımının sağlanmasına imkan sunacaktır. Öte yanda ilçe dışında yaşayan bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığının olması, aynı zamanda yurt dışında yaşayan, iyi ilişkiler, işbirliği ve tanıtımda yardımcı olabilecek insan varlığının olması söz konusu çabaları destekleyecektir. Bunlara ilave olarak her geçen gün artan turizm bilincinin ortaya çıkması da fırsat olarak değerlendirilebilir.

Develi'nin karşı karşıya kaldığı fırsatları değerlendirmesine ilişkin getirilen öneriler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Develi'nin Fırsatları Değerlendirmesine İlişkin Getirilen Öneriler

Öneriler
▪ Turizm bilincini artmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak üzere ulusal ve uluslararası alanlardaki çabaların yerel halkın dikkatine sunulması (Bilgilendirici toplantıların ve görsel sunuların yapılması).
▪ Hükümetlerin ve merkezi yönetimlerin turizme verdiği önemin artması ile bölgede turizmin geliştirilmesine yönelik teşviklerin artırılması ve kullanılması için çabaların sarf edilmesi
▪ Erciyes Master Planının uygulanması ile Develi'nin de Erciyes Kış Turizminin bir paydaşı olarak tanımlanması, Erciyes A.Ş.'nin tanıtım ve reklam çabalarından yararlanılması
▪ Erciyes Kış Turizmi merkezinde Develi'nin turistik olarak tanıtılmasına yönelik standın ve yöresel ürünlerin ve yemeklerin sunulduğu yeme-içme işletmesinin açılması
▪ Kayseri Üniversitesi'nin eğitim ve araştırma birimlerinin bölge turizmini geliştirmeye yönelik teknik desteğin sağlanması, ilgili birimlerin bilimsel araştırmalar ve sosyal-kültürel etkinlikler yapmasının teşvik edilmesi
▪ Erciyes kış turizmi için doğu ve güney illerinden gelen turların ilçe güzergahından geçişini kolaylaştırmak ve duraklama (duraklama yapılabilecek yöresel ürünler pazarı gibi çekicilik unsurlarının yapılması) yapmalarını teşvik etmek üzere altyapı eksikliklerinin giderilmesi
▪ Entegre bir turizm bakışıyla, diğer turizm bölgelerinin yakınlığından faydalanarak, ortak ürün tasarlayarak sunmak ve ilgili bölgelere gelen turların Develi'ye çekilmesi
▪ İlçe dışında yaşayan bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığını paydaş olmak üzere harekete geçirilmesi ve örgütlenmesi
▪ Yurt dışında yaşayan insan varlığının tanıtım ve lobicilik yapmak üzere harekete geçirilmesi, örgütlenmesi, ilgili ülkelerdeki STK'lar ile iyi ilişkilerin geliştirilmesi, işbirliğinin artırılması ve kardeş şehir anlaşmalarının yapılması

4.4. Tehditler

Develi İçsel bir faktör olarak birtakım zayıflıklara sahip olmakla birlikte dışsal faktör olarak birtakım tehditlerle de karşı karşıya kalmaktadır. Bunların başında ilçedeki tarihi ve tabii dokunun tahrip olması gelmektedir. Bu durum turistik ürünlerin ortadan kalkması turistik ürünlerin tümü bakımından olumsuz etkidir (Tablo 8).

Tablo 8: Develi Destinasyonunun Karşı Karşıya Olduğu Tehditler

Tehditler
▪ Tarihi ve tabi dokunun zarar görmesi,
▪ Sultan Sazlığı bölgesinde tarımın yaygınlaşması,
▪ Sultan Sazlığı bölgesinde yerleşimin ve yapılaşmanın engellenememesi,
▪ İlçeye yakın turizm destinasyonlarının çekicilikleri,
▪ Turizm işletmecilerinin bölgedeki turizm potansiyelini yeterince algılamamaları ve yatırım yapmadaki isteksizlikleri,
▪ İklimde yaşanan değişiklikler (sıcaklıkların artması, yağışların azalması),
▪ Develi'nin ana ulaşım güzergahı üzerinde olmaması,
▪ Yatırım ve teşvikler ile ilgili kısıtlar.

Develi Kalesi korunamamış ve bütüncül varlığı ile günümüze gelememiştir. Öte yandan Sultan Sazlığı bölgesinde gerçekleşen yerleşim, yapılaşma ve tarım arazileri tabi varlığın zarar görmesine yol açmaktadır. Uzun vadede bu değişim iklimsel değişimlere de sebep olabilmektedir. Bu tür tehditlere bakıldığında hepsinin ortak yanı olarak çevredeki insan varlığı görülmektedir. Bu durumda yerel halk başta olmak üzere turizmin paydaşlarına turizmin ekonomik etkileri üzerine bilinçlendirme yapmak gereklidir.

Develi'nin karşı karşıya kaldığı tehditlerden sakınmasına ilişkin getirilen öneriler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9: Develi'nin Tehditlerine Karşı Getirilen Öneriler

Öneriler
▪ Tarihi ve tabi dokunun korunması, yerelde zara vermeyi önleyici, korumayı teşvik edici tedbirlerin alınması ve uygulanması
▪ Sultan Sazlığı bölgesinde sulu tarımın yaygınlaşmasının önüne geçilmesi, sahanın gözetim altında tutulması ve yasal yaptırımların uygulanması
▪ Sultan Sazlığı bölgesinde yerleşimin ve yapılaşmanın engellenmesi, sahanın gözetim altında tutulması ve yasal yaptırımların uygulanması
▪ İlçeye yakın turizm destinasyonlarına karşı rekabet üstünlüklerinin belirlenmesi ve stratejilerinin geliştirilmesi
▪ Elbiz Parkı, Fraktın Yazılı Anıtları, Yukarı Develi'de bulunan Devali Türbesi, Sivas Hatun Camii, Hamidiye Medresesi gibi tarihi ve turistik değerlerin gözetim altında tutularak tahribatlarının engellenmesi
▪ Turizm işletmecilerinin bölgedeki turizm potansiyelini algılamalarını ve yatırım yapmalarını sağlamak üzere tanıtım ve bilgilendirme gezileri, konferans, seminer vb. etkinlikler düzenlenmesi, iş adamlarının ve ilgili kuruluşların davet edilmesi, yerel teşvik unsurlarının sunulması
▪ İklimde yaşanan değişikliklerin (sıcaklıkların artması, yağışların azalması) dikkate alınarak başta tarım ve kentleşme politikalarının revize edilmesi, tabii kaynakların kullanımı konusunda yerel yönetimlerin, yerel halkın ve işletmelerin bilinçlendirilmesi
▪ Develi'nin ana ulaşım güzergahı üzerinde olmamasının alternatifleri üzerinde durulması, Erciyes'ten inen çevre yolun ana güzergaha dönüştürülmesi, yakın destinasyonlar ile ulaşım ağının kurulması ve sağlıklı biçimde işletilmesi
▪ Yatırım ve teşviklerin bölge özelinde geliştirilmesi, yerel ve ulusal ölçekte siyaset üretilmesi

Aynı zamanda yakın destinasyonlardaki çekiciliklerin ilçedeki turistik çekicilikleri tercih noktasında itici bir etki yapmasını engellemek, hatta bu çekicilikleri entegre edecek

çabalar üstlenmek yararlı olacaktır. Bunun yanında girişimcilerin ilçede yatırım yapmak üzere dikkatlerinin çekilmesi, ilgi oluşturulması, yatırımlar konusunda istek uyandırılması ve yatırım yapmak üzere harekete geçirilmesi sağlanmalıdır.

5. SONUÇ

Elde edilen sonuçlar Develi'nin turizm potansiyeline sahip önemli bir destinasyon olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte söz konusu potansiyelin yeterince değerlendirilemediği sonucu çıkmaktadır. Türkiye'de çeşitli destinasyonlara ilişkin yapılan araştırmaların sonuçları da benzer şekilde ortaya çıkmaktadır (Arslan, 2005: 50-52; Arpacı ve Orta, 2013:19-23; Kızılaslan ve Ünal, 2014: 59; Birdir vd., 2015: 90; Akbulak, 2016: 19-25). Söz konusu destinasyonlar çok sayıda potansiyele sahip olmakla birlikte bunları etkin kılmak üzere pek çok çabaya da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu potansiyeli değerlendirmek ve destinasyon imajını daha da güçlendirmek üzere ilçenin zayıflıklarını takviye etmek, üstünlüklerini pekiştirmek, tehditleri ve fırsatları algılayarak doğru değerlendirmek yönünde çabalar sarf etmesi gerekmektedir.

Sahip olduğu zengin tarih, kültür ve tabiat varlıkların önemli bir turizm potansiyeline sahip olan Develi, tarihi evlerin onarılması ve korunması, ziyarete açılması, turistik işletmelerin de kullanımına sunarak turizme ivme kazandırabilir. Yerel ölçekte henüz fark edilmemiş (önemi anlaşılmamış) pek çok doğal ve tarihi mekan turizme kazandırılabilir ve turistlerin uğrak yeri haline getirilebilir (Keskin, 2016: 148). Bu manada ev pansiyonculuğu kafeterya, restoran ve gençlik merkezleri gibi sosyal faaliyet alanları ortaya çıkarılabilir. Bununla birlikte ortaya çıkarılmayı, korunmayı ve ziyarete açılmayı bekleyen pek çok tarihi yapı ve mekanlar olmakla birlikte özellikle Gereme harabeleri ortaya çıkarılmalı ve turistik ürün olarak kazandırılmalıdır. Develi'nin başlıca tabii varlıklarını teşkil eden Develi Ovası, Sultan Sazlığı, Zamantı Irmağı, Erciyes Dağı'na dayalı olarak atıcılık (binicilik ve geleneksel cirit oyunları), traking, rafting, foto safari vb. birçok alternatif turizm türleri geliştirilebilir. Her beldenin kendine özgü turizm potansiyelini geliştirmesi, turizme hazırlaması ve bu özelliğiyle tanınır olması, markalaşması gerekmektedir (Keskin, 2016: 150).

Develi'nin karşı karşıya kaldığı fırsatların iyi değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir. Günümüzde hükümetlerin ve yerel yönetimlerin yerel kalkınmanın geliştirilmesi eksenli turizme verdiği önem artmakta ve turizm hem yerel hem de ulusal kalkınma için önemli bir araç olarak algılanmaktadır (Güven ve Şimşek, 2018: 127). Özellikle, Erciyes Master Planının uygulamaya konulması, Erciyes kış turizmi için doğu ve güney illerinden gelen turların ilçe güzergahından geçiyor olması entegre bir turizm için fırsatlar olarak sayılabilir. Erciye Kış

Merkezinin hizmete başlaması ile kurumların ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtım ve reklam çabalarını yüklenmeleri ilçenin de tanıtımının sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Öte yanda ilçe dışında yaşayan bürokratik, siyasi, akademik ve iş dünyasından yetişmiş insan varlığının olması, aynı zamanda yurt dışında yaşayan, iyi ilişkiler, işbirliği ve tanıtımda yardımcı olabilecek insan varlığının olması söz konusu çabaları destekleyecektir. Söz konusu varlığı yabancı turistik destinasyonlar ile kardeşlik ve iyi ilişkiler (kardeş şehirler) geliştirmek üzere yönlendirmek yararlı olacaktır.

Bununla birlikte, yerel halkın turizm bilincinin geliştirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Etkili bir turizm gelişimi ancak yerel halkın da sürece dahil edilmesiyle ve aidiyet duygusunun oluşturulmasıyla gerçekleşebilmektedir (Ayazlar ve Ayazlar, 2016: 1464-1465). Bunu sağlamak üzere, bölge ile ilgili yapılan akademik çalışmaların sayısının artırılması, broşür, afiş, resim, sosyal medya vb. tanıtım araçlarına önem verilerek düzenlenen festival ve şenliklere yönelik duyuruların yapılması, ulusal ve uluslararası alanda önde gelen basın kuruluşlarını ve temsilcilerini, Develi ile ilgili tanınmış ve önde gelen kişilerin davet edilerek Develi'nin ulusal ve uluslararası platformlarda yer almasını sağlamak üzere yörenin tanıtım ve pazarlamasına yönelik programların yapılması faydalı olacaktır. Turizmde tanıtma, üzerinde en çok konuşulan ve tartışılan güncel konulardan ve sorunlardan birini oluşturmaktadır (Rızaoğlu, 2004: 76). Turizm potansiyelinden gerçekçi biçimde yararlanabilmek için bu potansiyelin bilimsel bir biçimde ve yaratıcı bir pazarlama yeteneğine ve anlayışına bağlı kalarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Böylece bölgenin mevcut kaynaklarını etkin biçimde kullanmak, tanıtıma ağırlık vermek ve alternatif turizm türleri üzerine yoğunlaşmak suretiyle ziyaretçi sayısını, ziyaretçilerin konaklama sürelerini ve ziyaretçilerin harcama miktarlarını artırmak ve daha fazla katkı sağlamak mümkün olabilecektir.

Çalışmanın sonuçları ve sunulan öneriler, söz konusu destinasyon ile ilgili gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici mahiyettedir. Daha çok, durum değerlendirmesi ve bu çerçevede öneriler geliştirilmesi niteliğindeki bu çalışma, turizmin daha özel alanlarında çalışmalar yapmaya ve stratejiler belirlemeye yönelik olmak üzere geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, N., Güllü K., Karamustafa, K., (2014). "Tüketicilerin Destinasyon Seçme Kriterleri Çerçevesinde Yahyalı'nın Değerlendirilmesi", I. Ulusal Yahyalı Sempozyumu, Yahyalı.
- Akbulak, C. (2016). "Ardahan İlinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Sayısallaştırılmış SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi", *Humanitas*, 4(7): 1-30.
- Aktan, C.C. (2008), "Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama", Çimentoİşveren, Temmuz-Ağustos, 4-21. www.ceis.org.tr/dergi/Docs/makale132pdf, (Erişim Tarihi: 15.08.2018).
- Arpacı, Ö. ve Orta, C. (2013). "Karaman İlinin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği", *Journal of Current Researches on Social Sciences (JoCRess)*, 3 (1), 12-24.
- Arslan, Y. (2005). "Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi", *Balıkesir Üniversitesi SBE Dergisi*, 8(3), 29-53.
- Ayazlar, G., & Ayazlar, R. A. (2016). "Yerel Halkın Turizmin Etkilerine Yönelik Tutumunda Aidiyet Duygusu ve Yaşam Tatmininin Rolü", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1451-1470.
- Bahar, O., Kozak., M. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Turizm ve Rekabet Edebilirlik*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bernroider, E. (2002). "Factors in SWOT Analysis Applied to Micro, Small-to Medium, and Large Software Enterprises: An Austrian Study", *European Management Journal*, 20(5): 562-573.
- Birdir, K., Karakan, H. İ. ve Çolak, O. (2015). "Gaziantep İlinin Turizm Açısından SWOT Analizi ve Turizmin Geliştirmesine Yönelik Öneriler", *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/ Journal of Travel and Hospitality Management* 13 (1), 77-92.
- Cebecioğlu, C. (2006), "SWOT Analizi ve Bir İşletme Üzerinde Uygulama", *Gebze İleri Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Gebze*.
- Develi Belediyesi, (2012). *Develi Tanıtım*, www.develi.bel.tr/icerikler.asp?id=7 (Erişim Tarihi: 05.08.2015).
- Emir, G. (2012). "Bartın ve Çevresi Kırsal Turizminin SWOT Analizi", *Mesleki Bilimler Dergisi*, 1(1): 50-56.
- Emir, O. (2011). *Turizmde SWOT Analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ersun, N., Arslan, K. (2011). "Turizmde Destinasyon Seçimini Etkileyen Temel Unsurlar ve Pazarlama Stratejileri", *Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, Yıl 2011, Cilt XXXI, Sayı II: 229-248.
- Gökçe, F. (2006), "Yerel Destinasyonlarda Turizm Potansiyelinin Belirlenmesinde SWOT (FÜTZ) Analizi Tekniği: Giresun Örneği", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay*.
- Gürel, E., Tat M. (2017). "SWOT Analysis: A Theoretical Review", *The Journal of International Social Research*, Volume: 10, Issue: 51, Ağustos, 994-1006.
- Gürlek, A. (1975), *Memleketim Develi, Yeni Desen Matbaası, Ankara*.
- Güven, A. ve Şimşek, G. (2018). "Yerel Yönetimlerin Sosyo Ekonomik Gelişimi ve Tanıtımı Açısından Film Platolarının Önemi: Midwood Örneği", *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 108, Ocak-Mart, 123-148.
- Hosany, S., Ekinci, Y., Uysal, M. (2006). "Destination Image and Destination Personality: An Application of Branding Theories to Tourism Places", *Journal of Business Research*, (59): 638-642.
- Karadeniz, E., Kandır, S. Y., Önal, Y. B. (2007), "Seçilmiş Paydaşların SWOT Yöntemiyle Türk Turizm Yatırımlarını Değerlendirmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(2): 195-205.
- Keskin, A. (2016). "Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Turizm Örneği", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 30, Sayı:1, 143-154.
- Kızılaslan, N., Ünal, T. (2014). "Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi", *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi* 9, 45-61.
- Kotler, P., Amstrong, G., Saunders, J., Wong, V. (1999), *Principles of Marketing*, Prentice Hall New Jersey.
- Kozak, N. (2010). *Turizm Pazarlaması*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N., Akoğlan, M. ve Kozak, M. (1994). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Ankara: Anatolia Yayıncılık.

- Noori, K., Zand, F. (2013). The Role of Rural Tourism in Rural Sustainable Development According to the SWOT Method (Case study: Kermanshah Provincevillages). *International Research Journal of Appliedand Basic Sciences*, 4(9): 2620-2625.
- Okan, T., Köse, N., Arifoğlu, E., Köse, C. (2016). “Assessing Ecotourism Potential of Traditional Wooden Architecture in Rural Areas: The Case of Papart Valley”, *Sustainability*, 8, 974:1-17.
- Ongun, U., Gövdere, B., Çiçek, Ç. (2016). “Yeşilova’nın Kırsal Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 16:75-88.
- Orhan, T., Karahan, F. (2010). “Uzundere İlçesi ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1): 27-42.
- Ören, V. E., Şahin, T. (2014). “Alternatif Turizm Kapsamında Uşak-Ulubey Kanyonu’nun SWOT Analizi”, *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, Ocak / Şubat / Mart Kış Dönemi Cilt: 3 Sayı: 7.
- Özdemir, G. (2014). *Destinasyon Yönetimi ve Pazarlaması*, 1. Baskı, Ankara:Detay Yayıncılık.
- Özdemir, Ş., Karaca, Y. (2009). Kent Markası ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 11 (2),113-134.
- Özgen, N. (2010). “Doğu Anadolu Bölgesi’nin Doğal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7 Sayı: 1, 1385-1416.
- Rızaoğlu, B. (2004). *Turizmde Tanıtma*, 3. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sarı, Y., Kozak, M. (2005). “Turizm Pazarlamasına İnternetin Etkisi: Destinasyon Web Siteleri için Bir Model Önerisi, Akdeniz Üniversitesi, İİBF Dergisi, (9): 248-271.
- Sarıışık, M., Turkey, O., Akova, O. (2011). “How to Manage Yacht Tourism in Turkey: A SWOT Analysis and Related Strategies”, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 24: 1014–1025.
- Soyak, M. (2016). “Türk Turizm Sektörünün Yapısal Analizi ve SWOT Matrisine Dayalı Sektörel Stratejiler”, *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı:10: 47-71.
- Surat, H., Yılmaz, H, Surat, Z. (2011). “Yusufeli ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Kullanım Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma”, *Eastern Geographical Review*, 34: 61-88.
- Tosun, C., Jenkins, C. L. (1996). “Regional Planning Approaches to Tourism Development: The Case of Turkey”, *Tourism Management*, Vol. 17, No. 7: 519-531.
- Tunçel, H. (1996), “Develi İlçesi’nin Turizm Potansiyeli”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(8), 345-360.
- Turner, J., Shah, R. (2010). *How to Make Money with Social Media: An Insider's Guide on Using New and Emerging Media to GrowYour Business*, NJ: Pearson.
- Yeşiltaş, M., Çeken, H, Öztürk, İ. (2009). “Karadeniz Bölgesindeki Turizm Olanaklarının SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2 Sayı : 3:250-269.